

Hazambā f-az kiuúl lelkem czac teged
Kereffén egyedűl Vr lften hiued.

Czac teged hiyon fegitfeűl fzivem
Es csac neked énekellyen én lelkem.

Közli: DÉZSI LAJOS.

GUZMICS IZIDOR APÁTI NAPLÓJA.

(Második és befejező közlemény.)

A nagy gyűlés, mely szept. 7-dikén nyitott meg Károlyi-Tratner házában nagy palotájában, ez idén talán csendesebb volt, bátor számos tag jelent meg. A társaság évkönyveiben megjelenni szokott dolgokat itt nem jegyzem meg; csak azokat teszem ide emlékül, mik oda nem iratnak be. — Megjegyzendő, hogy B. Veselényi nem jelent meg, kit most az igazság nyom; sem az ő bajtársa Kölcei; sem Szemere, ki a társaságtól reábizott munkákat semmit sem téve küldé vissza; sem Jankovics, ki a társaságtól megbizott bizonyos régi kézirat megszerzésére, melyet ő ugyan megszerzett, de a társaságnak nem adá át. S talán ezeknek elmaradtuk tevé a gyűlést csendesebbé. — Én már tavál — mert nem mentem le a gyűlésre, irtam Teleky elnöknek, hogy, jelesen az országgyűlés miatt nem lévén üres időm a társaságnak dolgoznom, örömet másnak, jelesen Czuczor Gergely lev. tagnak engedem át a rendes tagságot, ha tiszteletbelinek megválasztanak. Ezt ismétlém most szóval, de Széchenyi a másod elnök, ellenzé, attól tartván, hogy majd többen fognák azt majd utánnam tenni; Czuczort úgy is meg fognák választani. Czuczort ugyan megválaszták levéltárnoknak, de nem rendes tagnak is, bátor rendes tagság kettő lőn üres, Kisfaludy Sándor és Szalay Imre kiléptükkel. Oka ennek: mert levéltárnok, valamint titoknok is az igazgató tagok szavazásuk által is választatik, de rendes csak a tiszteleti és rendes tagok által. Innen kitetszik, hogy Széchenyi részére tudá ugyan hajtani az igazgató tagokat, de sok rendes tagot nem. Nevezetes az is, hogy eddig a Tudomány Tárt a levéltárnok szerkeszté, így ettől 300, a levéltárnokságtól 400 pengő forint lévén fizetése, együtt 700 forintot húzott. Most a kettő elválasztaték s a Tudom. Tár Csató Pálnak, most választott rendes tagnak adatott 300 forinttal; Czuczornak pedig a 400-ból is lehúzatott 100. Így a főapátság kénytelen toldani, hogy embere élhessen Pesten. — A megjutalmazandó munkáknak becűk is alább szállítattott. Már tavál a nagy — 200 aranyos — jutalom kettő között osztatott meg, a 100 aranyról (ez volna a második nagy jutalom) szó sincs; ezidén pedig ívenként 3, 2, 1 arany is rendeltetett, holott azelőtt 3 volt a legkevesebb. Gazdálkodik így a társaság. A társaság által kiadott munkák között legkelendőbbek a színművek, melyekből több egészen elkelt. Rendeltetett tehát, hogy ezentul több példányokban nyomtassanak az illyenek. — Ez idén Gr. Teleky József elnök mindennap megvendégelt több tagokat. Az apát kétszer volt nála ebéden. De fényes ebéden még nem volt mint Gróf Széchenyi Istvánén a nagy

cassino nagy palotájában, mely kisebb ugyan a város tánczpolatájánál (a német színház nyugati részében), de fönségesb. Itt a társaságnak minden osztályu tagjai együtt valának; voltak nem tagok is, kik között két angol. Ezeknek tudósbika másnap gyűlésünkben is megjelent s azt mondá Gr. Széchenyinek: ti boldogok vagytok, mert most kezdetek, mi már mindent megtettünk.

Szept. 13. tartatott a közgyűlés a vármegye nagy palotájában, hol jeleser fölolvastattak: Guzmics Hellen-magyar Dramaturgiájából némi szakaszok; Gr. Deseöffy József egy elhunyt barátja élete (szeszélyes leírás), Kisfaludy Sándornak egy regéje, Czecknek¹ egy történeti előadása. Az elsőt Csató Pál szavalta igen jól, de kevesektől értetett. Schedel Ferencz fölolvása után a szerzőhöz egy darab papiron e sort nyujtá: »Köszönet a szép óráért.« Deseöffy maga olvasá föl az életírást, nagy élénkséggel fogadtatott: nevetés, taps, dicséretök követék és méltán. Czeck történeti előadása igen tudományos és hosszú, azért unalmas is volt. A rege Kisfaludy szokott manierjében csak a vele egy pártan álló hallgatóknak tetszett.

Szept. 14. Nagy esőben menénk (csak kevés számmal a tagok) a Nemzeti Muzeum pénzgyűjteményes palotájába, hol egyes adakozásokból Ferenczi művész által fölállított kőképe Virág Benedeknek fődett le. Ez alkalommal Döbrentei, a műnek felügyelője, Guzmics apátot kérte meg, hogy rövid beszédet mondana; meg is tette. A lepelt, mely a képet fődé, Gr. Teleky József elnök mozdítá el.

Haza jövetben Sálnak tért ki az apát, hol a plébánost kíváná meglátogatni. Megnézé az igen csinos templomot és mausoleumot. Majd a földesur kíváná magához ebédre. Igen derék ur ez a nagy Ürményi maradéka.

October. Haza menvén az apát a négy napi sz. gyakorlások után ülést tartott szerzetes társaival, melyben a szerzet constitutiójának néhány helyet és személyeket érdeklő pontok, előre bocsátva a főapáti körlevél, olvastattak föl; ezután rendelteték akolnak és szekerésznek építése; a kertnek nagyobbitása részint kényelemre, részint és főként a külső kertnek, mely eddig csak elevensövénnyel és árokkal volt kerítve és a szomszéd pajtarétnak a leetetésnek különben nem könnyen gátolható kára ellen elegendő védelmezése tekintetéből. E rendelkezés következtében falvonás rendeltetett a külkerthez, mi hogy kevesebb költségbe kerüljön, kezdett bontatni a belkert északi fala, utóbb a többi is. A kertész javalata, a Gerenceze régi folyama és az új vizág közötti sziget kivágása annál örömebb fogadtatott el, hogy így a régi vizágnak betöltése könnyűlend. — Mihály ünnepét Csetényi Gr. Eszterházi Mihálynál tölté el az apát prof. Fidellel.

November. Ennek elejével beállott a száraz, kemény hideg. Mivel az apát kérelme, hogy két lovat a nem elegendő hathoz nyerne Sz. Mártonból, a főapáti tanácstól megtagadtatott, két bival vétetett, melyek a ház körüli szükséges szekerezést megtegyék. Adatott a két bivalért lókuti Marton uraságnak két elaggott ökör és 30 forint.

¹ Czeh.

December. Folyvást tartó száraz hideg. Mégis a szigeten folyvást tartott a munka úgy, hogy nem csak a vizág készült el, de a gödrök és lapályok is nagy részben betemetettek; a belkert fala is nyugatról egészen, délről jórészt lerontaték.

Az apát fejszédülése ellen megvizsgáltatá magát a pápai irgalmas prior által. 18 piócza rakatott nyakára és fületövébe. Eddig kevés sikerrel. 1836. Január 1. Az apát predikállott.

27. Zirczen találkozott az apát Kéry veszprémi kanonokkal, ki fejszédelés ellen a gyakori fejmozgatást hathatósan ajánlá. E hónapban derék szánutak voltak a Bakonyságban, egyszersmind olly jegesek, hogy a lónak is, hanemha folyvást uj patkóval és jól élesítettelt volt fegyverezve, munkát adtak.

Az országgyűlés, mellynek berekesztését a fölség most december végére határozta, folyvást tart.

Február. A hó és szánut folyvást tartott; úgy az apát fejszédelése is, de folyvásti mosás által a vele együtt járó szúrások elmaradtak.

25. A hó olvadni kezdett. Az abból származó árviz az uj csatornában nagy károkat tön. Ennek orvoslására a zirczi földmérő rendeltetett meghivatni. Az utak járhatókká lettek. Bakonybélből se ki, se be.

Marczius. Folyvást lágy napok, igen csekély reggeli faggyal. A szekérszín építése, a kertfal rontása, a kerti munkák elkezdődtek. A földmérő megjelent és a csatorna két magas partjának levonásukat javallá. E munka nagy iparral s nem kevés költséggel, többnyire napszámosok által, kiket az apát tudományos jövedelméből fizetett, tétetett.

14. Javulván az utak az apát Regináld administratorral Kajárra, innen Pápára, innen ismét Czelbe rándult, hol az apátot egészen fölgyógyuitan, de Athanásziust az administrator veszedelmes állapotban találta.

Marczius megfelelt a közzvárokozásnak; egy szál hó sem esett s általán száraz volt, csak vége felé voltak szép tavaszi esők. Már 30-dikán látni volt a Gát alján zöld gyertyánfát. — E hónap közepén ültettek a vörös fenyűk a malomra vezető hidút mellékein. Azok is Zirczről hoztak mint egy száz darabban. Különben pótolva voltak ismét a pajta réten ültetett . . . kiveszett jávor és a kerti fenyves fáji.

Ápril 2-dikán az apát az országgyűlésről haza rándult zirczi apátot látogatá meg. Itt találá a rátóti prépostot, ki nem különben fejszédelésben szenvedett és egyik fülére hallását veszté.

3. Husvét ünnepe, az egész nap havas esővel és fergeteges széllel ment át. Igen megromlottak ez által az utak.

6-án ül az apát 4-dikén esett névnapiját, egyszersmind 7-dikén esett születési napját, életének 50-dikre fordulóját. Vendégek három nap váltva Czelből az apát és Károly, Pápáról prof. Fidél nénje, Felix director Guntherrel; kir. tanácsnok és több, . . . vispány Rába úr hűtvese barát-néjával özvegy Vigyázóné asszonnyal; Zirczről prior egy szerzetes társával; Pannonhalmáról Fábían, László, Kálmán; ismét Pápáról a plebánus és alesperest Koroncz ur, Balogh biztos és Horváth kapitány és több mások. Bogár Gyórból 13-ad magával, mind hangászok, prof. Fidel meglepő rendeletéből. Ezek Hayden Nelson című miséjét adák a templom-

ban; a misét tartá Wekerle Godfrid dömölki apát. Eléneklék utób a Teremtés és az esztendő részeinek jelesb darabjait, az apát még mint professor által fordított magyar textus szerint;¹ Schiller Harangját nem különben magyarul Szenczy után. A tanuló szerzetes kispapok két ízben adák pásztori színműveket, igen helyesen; a kerti házhoz csavaruló ut lámpákkal volt kivilágítva s billiard szobában dicsőítvény ragyogott, melly előtt adatott a pásztori színmű s az énekes kar. Mind ez nagy titokban készített el Fidél, Venánt és Egyed illy szépen áldozóknak költségükön, Bogár ügyeskedése által; a fiui és baráti szeretet s hűség érzelmei nyilván tüntek elő minden arczról s az apát mélyen illetődve utolsó vacsora végével buzgó köszönetét fejezé ki.

E hónapban, melly elég nedves volt, folyton folyt a kerti munka, jelesen a sziget és rózsadomb körül.

Máj. 2. Berekesztetett a három esztendő s 4^{1/2} hónapos országgyűlés. A nyelv nyert itt legtöbbet; s lehet-e nemzetnek nagyobb nyeresége? Végre tehát megnyerheté a magyar, hogy honában honi nyelv legyen a törvényes nyelv! s ez nemzeti létének 900-di esztendejében!!

5. Silberknollal Sz. Mártonban volt az apát; megnéze a már kész uj könyvtárt. Főnséges tekintet a volt nagy teremből az uj kicsinybe, az igen csinosba nézni át, mint egy diadalmi kapun.

6. Győrött ebéd a püspöknél, ki kimondhatatlan bádgyadtságot mutatott a diéta következtetésében. — Wurda professornál Deáky Zsigmond levele olvastatott föl. Ezt a lukkai herczeg nevelőjét a pápa udvari praelátusává nevezé, minek következtetésében kereszt és infula nélkül valami püspök forma leendő, azért is illustrissimus czímezzel él, de melyet neki a magy. cancellaria (vagy talán inkább a főpapság) megengedni nem akar. A fölség őt czimzetes apáttá nevezé s vége a fontos pörnek! — Ma déltájban rút fölszél támadt, melly az apátot hazáig kísérte.

12-dikig folyvást hideg szél, napot, éjent dér és fagy. Oda minden gyümölcs, szőlő; (de dinnyénk gondosan óva, üvegharangokkal fedve épen maradt; néhány cserép alatt elfagyott). A körisfa (fraxinus excelsior) előszer fagyott el; utána az acer platanoides, achatz; majd a bükk is az oldalakon, a cser és hárs nem különben. A lóher földre borult, a rétek őszi színbe öltöztek; a rozs is sok helyt elfagyott. 11-dikén többibzbeli hófermeteg. (1813. maj. 7-dikén esett térdígleni hó s ez esztendő elseje volt a következő négy sovány esztendőknék.) — E napokban utazott az apát Füreden át Tihanyba az ott tartózkodó főapáthoz. Füreden áll az uj épület; készül a gőzfürdő; festetnek a szobák stb. A gőzfürdőhez készült vízkádok között van kettő 300 akós, egy-egy 150 akós. Savanyu viz már is 6000 üvegnyi hordatott el.

11. Zirczen találkoztam Gr. Károlyi István 14 évű fijával, ennek nevelőjével, Elenyák piaristával és francia mesterével. A fiatal gróf őt nyelven beszél, de neki a magyar tetszik legjobban. Francia mestere is készül tanulni magyarul.

¹ A »Teremtés« évszám nélkül megjelent Győrött, 16 l. Az esztendő részei Thomson után tett német fordítás szerint magyarra tevő Guzmics Izidor 1832. 44 oktáv lapon kéziratban maradt meg.

12. Krisztus mennybemenetele. E nap virradóra legnagyobb dér, fagy és ujnyi vastagságu jég.

13. Csinálta a helység a gerenczei utat s a lehulladozott karfákat föllállította.

17. Az apát és prof. Fidel Oszlopon. A gróf még nem érkezett meg. A kert nagy és fákban gazdag. Jeles itt a márvány kádba gyűjtött viz, honnan az kifolyva jókora tavat képez, mellyben szép számmal uszkálnak az aranyhalak, majd egy bariangban sziklákról csepegvé hull le. Visszajövet a giczi kertét nézték meg, melly virágban és gyümölcsösen gazdag. Itt láttam a legtelyesebb semperflorens rózsát.

18. Venant konyhamester névnapja. Előbbi esten vacsorára tétém föl a neki készített poharat, mellyen egy szarvas ily fölírással: »Adj italt szomjasnak.« Vendégeink valának: Markovics János bakonyteszéri pleb. és esperest, most előszer veres övvel, mert veres övet ez idén nyertek a veszprémi esperesek; vele Nyékei, szücsi pleb. és Marton Pénzeskutról.

A pohárról lévén szó, említenem kell, hogy már tavai, születése ötvenedikén, nov. 11. ajándékoztam egy poharat Kováts Wilebáldnak a ház priorjának ily fölírással: »Éljen a józanság.« Ez idén april 28-dikán prof. Fidelnek a másodikat, mellyen főnlebeg egy genius koszoruvai, alatta virágcsoport ily felírással: »Szép pályán nő a koszorú.« Tudnunk kell, hogy Fidel a jó és szépizlésnek nemcsak tanítója, de jeles követője is; hogy az ángolkertnek folyvást gondos és szorgos igazgatója, sőt alkotója; hogy az idén írta első jeles értekezését a vallási és erkölcsi nevelésről, melly az Egyh. Tár VIII. füzetében jött ki. Irt egy mást is a falusi iskolákról, de ez, egy uj, az e tárgyú iratokat a nyomtatástól tiltó kir. rendelés következtében elmaradt. Harmadik poharat adtam Regináidnak, a gazdasági igazgatónak máj. 8-dikán, a bőség szarva metszve rajta ily fölírással: »Gyűjts, hogy adhass.« Negyediket máj. 16-dikán Egyednek, mint a helység lelkipásztorának, a jó pásztor képével s ily fölírással: »Jó pásztornak nyáján szeme.«

19. Vendégek: zirczi apát, Villax, zirczi prior, Szabó Chr., veszprémi ifju Heisler doctor (gyógyász v. gyógytanár). Küldések: főapáthoz az Egyh. Tár IX. f. I—VII. cz. 99 old., Horváth Istvánhoz a Jutalmazások és Dicsőítések című kézirat.¹

20. Első birkausztatás Bbélben. Első kaszálás ez idén a kertben. Ez az első szép és csendes nap Májusban. — Levél Velenczéből Battaglia Giuseppe pápai segédtanácsnoktól (console coadjutore pontificio) olaszul e című könyvet ajánló: II Triumfo Della Santa Sede, folioban és negyedenben, az 50, ez 30 pf. Szép pénz!

22. Iványiak Bbélben. Soprony vármegyében még a dió sem fagyott el.

24—26. Kertnézés: Marczaltón, Egyeden. Ott a kert fákban gazdag, itt a fönséges üvegház virágokban.

26. Virágkirakás, birkanyírás. Egy egy ürü megád 2, 2¹/₂, 3, 3¹/₂ fontnyit.

¹ Megjelent Tud. Gyűjt. 1836. V. 72—91. l.

28. Kezdeté a Költészeti Képek című gyűjteménynek, melyhez az apát keleti és hellen műthoszokat, Fidel és Egyed magyar költészi képeket gyűjtenek. Fidel egyszersmind a tisztázó.² — Regináld és Venant Ivánba. Viradóra szép idő, a nappal felhős, de nem hideg.

29. A szigeti hid tervét elkészíté Miller, a zirczi fölmérő.

30. Kevés eső délután.

31. Estent 10 óra tájban sűrű villámlás délről, folyvásti égdörgés, tikkasztó meleg, derék eső. A felhő éjszakra vonult.

Junius 1. Dél tájban s ismét utána esőzés; a nap tisztában nyugott. Levél . . . Rohonczy veszpr. első alispánytól Sz. Lászlóról, melyben jelenti, hogy az urnapi ünnepet Bakonybélben szándékozik ülleni s ebédre ajánlkozik.

2. Úrnap. Kőd, melyből tisztán emelkedik a nap. 8¹/₂ érkezik az alispány harmad magával (Szabó biztossal és Martonfalvi irnokkal). Megkérdezettvén hol akarná hallgatni a misét: a templomban, például a népnek. Részt vőn a sz. processzióban is és magát példásan viselte. Veiem volt egész napon és majd derült, majd borult kedvű. Ebéd vége felé érkeztek: Szakonyi főbiró és Noszlopi volt országgyűlési követ, most kinevezett kerületi tábla-biró (assessor tabulae districtualis Transdanubianae). Szakonyi, kit a mult héten magam kérék meg Pápán, itt megígéré, az alispány meghagyásával, hogy Koppántól Bbélig az utat meg fogja csináltatni.

3. Tegnap esti 10¹/₂ órától reggelig esett.

4. Fidel prof. kirakta a fák névtáblájit.

5. A prior Lovászpatonára ment lovaimon a fődirectorért. Egyed pedig Pápára a directorért. Főapáti levél, melyben jövő aug. 22-dikére közkáptalant hirdet.

6. A fődirector reggeli 10¹/₂, a pápai director délután érkeztek. A fődirectorral jött Koszits acturius.

7. Examen a paedagogikából, rhetorikából, poezisból, archeológiából és aesthetikából. A feleletek jól adattak. Folyvást maga tette a fődirector a kérdéseket. — Braun szemorvos (szemszúrónak nevezék őt a dévaj emberek) vakokat keresett, de, hála Istennek! nem talált. Ebéd után a járnai szerető fődirector kedvéért Gát-hegyet járánk meg papok és tanulók.

8. Medárd eső nélkül. Borostyánnál a zúgó és a forrás körfalai készültek el.

12. Fidel nénjével és Gold Therézzel, reggelí a kertben. Délest szép eső gyenge dörgéssel.

13. Májusi multság; a tegnapiakon kívül jelen voltak: Rába Margit tanácsosné társaival: Vigyázóné assz. és Pap Nina kisasszonnyal; Cseresnyés orvos dr. nőjével Pápáról; zirczi prior és a fiscalis; Silberknoll. Az idő komor és hűves.

17. Tiszta meleg nap. A kovács Sz. Mártonból és Asszonyfáról

² Költészeti Képek, I. foly. 1837. X + 108 l., II. foly. 1838. 290 l. Összeszedték B. G. V. (vagyis a fönt Guzmicstól említették), kiadta Beimel.

hozott különféle alma, cseresnye, körtvély és spanyolmegy oltványokat szemzésre.

18. Conventi ülés, melyben felolvastatott a főapáti, káptalan hirdető körlevél, ugy a többi, e tárgyhoz tartozó iratok. Ezután az apát engedelméből szabad és titkos szavazás által választott a convent magának káptalani követet . . . . . ; választá pedig Regináldot,¹ Rendeltetett, hogy előkészületül vasárnapokon tartassanak ülések a prior elnöksége alatt.

20. A tavall ültetett szőlővesszők, minthogy a volt kertész tudatlansága miatt télen át ganéjjal födettek, elrohadván, mainap hoztattak Kajárról 500 számmal és tüstént elültettek a kajári vinczellér által a kerti ház déli részén.

22. Fiddelrel Varsányon át Oszlopra és Cseténbe. Hálás Varsányok Orbánnál.² Ez Fidelnek . . . . .³ ígért egy pár példányt. Oszlopon a gróf ismét nem volt honn. Beszélgetés a kertésszel, halak, fák és virágon iránt. A kertésznek eladni semmit sem szabad. A gróf szűkkezü kertjéhez; ez idén csak 30 pforintot adott rá. A plébános épít, képeket gyűjt és rámáz, könyveket szerez. Jó izlésű és szorgalmas ember. Ebéd Cseténben a grófnál, ki leányait maga tanítja magyar nyelven, magyar könyvekből. A kert kezdetben van s lassan halad, mert az öreg gróf János, Mihálnak atya, a gazdaságot maga kormányozza s huzza belőle a jövedelmet; Mihálnak mindent csak pénzért ad; kinek tulajdona Szarvas.

24. Metszett pohár Vilhelmnek (Nyuli Jánosnak) névnapjára, Aesculapius képével s fölírással: Non est in medico. Ő t. i. szeretett gyógyítani. — Elkészült a szigetre vezető, honunk hármasszínével diszeskedő hid, melly fáján kívül közel 40 pforintba került. — Az idő folyást hó. A kaszálás és gyűjtés diszlik.

27. László napja. Vendégek Szeder, Ányos, István és Mersits, kit ügyvédnek fogadtam föl 80 pf. évi fizetéssel. Szeder különféle ágokat hozott szemzés végett, különösen arany és ezüst köriseket.

28. Reggelre dér, jól esett, hogy intésemre a kertész tegnap estent betakará a dínnyeket.

30 Köpölözes Ugodon. Megjegyzésre méltó, hogy ezelőtt sűrű, most ritka, nagy mennyiségű nedvvel elegy vér folyott.

Julius 1. A kertben második kaszálás.

3. Déli szél; estent felhő nyugatról, mennydörgés és eső.

4. Az aranyeres fürdőt, melly Győrött kijátszatott, Egyed nyerte meg s ma hozta haza maga a mestere győri kolompáros; 40 pforintra becsüli; Egyed az apátságak ajándékozá; de az apát is jösziviségét, különben sokféle érdemeit tekintve, őt egy darab császári arannyal és két darab kétforintossal jutalmazá. Vendégek Posberger győri gyógyszer-

¹ A rendi káptalanra vonatkozó bejegyzést nagyrészt elhagyjuk, csak a Guzmicsot, illetve apátságát érdeklő részt adjuk.

² Hajnal Orbán plébános.

³ A névnek Guzmics helyet hagyott, de nem töltötte ki. Valami virágról lesz szó.

táros két leányával Ninával és Emmával. Nina a claviron remekül, soha nem látott, nehéz darabokat is folyvást játszik a cottából; most 15 esztendő. — Hírek a több vidéken pusztító choleraórl.

7. Az oszlopi kertész elhozta az arany halat, 16 szám. Priornak, ki nem üli névnapját, ajándékol egy pár papucs. (Az apát ez idén többféle ajándékot kapott: pannonhalmi fiscalis leányaitól egy szép dolgozása csengetyű húzót; kajári kasznár leányától, Fánitól egy pár cipót; egy pár papucsot a zirczi fiscalis leányától Bertától; ugyanazt Vigyázónétól; egy gyönyörűen varrott és himzett kanapé vánkust Österreicherné asszonytól; cons. Rábáné asszonyságtól egy erszényt.)

10. Déli szél, majd nyugati s ezzel sebes eső $1\frac{1}{2}$ óráig. Estent dörgés kevés esővel.

12. Végezve a konyhamesterrel mosás és varrás iránt. Mosóné és varrónénak fölfogadva a hajdu leánya; fizettetik a varrástól darab számra; a mosástól 120 f. váltóban évenként, ehhez szükséges fa, szappan, keményítő.

19. Examen a diplomatikából és a latin classikusokból. Előtte való napon érkezett a fő-apát délre titoknokával és Zoërrarddal, ki őt félórával megelőzte. Estent megjelnt Szalay kanonok Szabó László professzorral Veszprémből; ma pedig Villax Ferdinand zirczi apát. A fő-apát meg volt elégedve a kuttal és kerttel, minden előleges mendemondának ellenére, a kutat hasonlíthatlan hasznúnak nyilvánítá. Még ez nap délután elutazott.

22. Az apát prof. Fidellei Pápán, Czelen át Szombathelyre indult, onnan

25. Vépbe testvérje fíjához, Guzmics Palihoz, ki ott gr. Erdődényé tisztartója lévén az egész uradalmi gazdaságot vezeti. A grófné lelkes asszony; midőn az apát neki unokája iránti kegyességét köszönte, felelé: »Azt hiszem, hogy a derék atyának fíja is derék fog lenni; atyát nekem Széchenyi Pál és directora Ernst igen dicsérték. Csak atyja nyomdokait kövesse hát.«

27. Iványba testvérjéhez gr. Széchenyi Pál tisztartójához. Itt a gabona-termés hasonlíthatlanul jó volt ez idén. Innen

29. Sopronba, de utközben betekintés Kis Czenken gr. Széchenyi István új, sokablaku, szögü és lépcsőü épületébe, melyben a butorok is mind jeles angol izlésűek és többnyire ott készültek. Sopronból ez nap hálásra Fraknóba a szervitákhoz.

30. Fraknóban reggeli 4 óraker fölmenet Rozalia hegyre, melyről a kilátás bájoló; a styriai hegyek, jelesen a Sneeburg közel látszottak; a Fertő tavába gyönyörűen tükrözé magát a kelő nap; a sopronyi hegyek hitvány dombokká lapulnak. Lejövet a várt néztük és jártuk meg: jelesb itt a nagymélységü kut s annak visszhangja; a fegyvertár s a golyó halmok és ágyuk. A szobák nagyszámmal, rakvák különféle 16—17. századi festéscikkel. Egy tágas szoba ablakából belátás egy nagy mélységbe, melyet az én fejem ki nem tarthatott. Lemenet után a szervitáknál, az igen szives magyar vendéglőknél rövid falatozás és pedig, mit csudálhatsz, cseresnyéből, mely most volt legszebb állapotjában.

Innen délre Kismartonba, hol a pompás hercegi lakot és kertet jártuk meg. A kert jól elrendelt; az orangerie gazdag és nemes, mintegy narancs és citrom erdőben jártunk; a tó keülete sziklás herculesi munka; de a virág sokaságot mutat; a rózsafa allee-nak nevetséges; csoportban mindig kellemesb. A lak gazdag, de sokban gyermekes: a kertí részre dülő fronti fönséges. Innen még az napon vissza Sopronyba. Ide kísérőink valának Eugen és Jeremiás sopronyi professorok.

31. Sopronyban megtekintve a czukor gépely, melly elég gazdag. Tisztelkedés superintendens Kisélnél, ki épen consistoriumot tartott. Ebéd után sétá Neuhoffba és a szerzet kertjébe. Innen

Aug. 1. visszautazás Iványba, de Eszterházan át, hol a hercegi lak fönségesb képi a kismartoninál és belékitményei egytölegyig hercegiek, fönségesek. Két halász derék nagyságban csupa tengeri csigából; mellyet a herceg Mária Theréziától nyert ajándékul, de késöbben esett értésére, hogy az ajándékért 12 ezer pforint váratik. Eszterház most kezd ujra csinosítatni a hercegné kívánságára, ki itt ohajt gyakrabban mulatni. Az asszony bajor. — Ebéd Szoporon, hol bátyám kicsi birtokáról ekkor hordatá gabonáját. A meglepés jól ütött ki. Egész háznépe ott volt egy két vendéggel.

2. Csornán át haza. A csornai kert sötét; de a lak derék; lakóji szép érzelműek, a prépost szíves és nyájas majdnem a tulságig.

21. Az apát, pápai director Jankó Felix és Spilák Reg. társaságukban a pannonhalmi káptalanra utazott. Ott találá már a dömölki apátot és a köszegi directort, Rimely Mihált. A káptalan, mellyben jobb felől a sz. mártoni prior és subprior, balról a bakonybéli és dömölki apát vettek helyt, harmad félnap tartott. A főapát derék beszéddel nyitá azt meg . . . . Fontos tárgyra veté a káptalan figyelmét Jankó Fel. pápai director, t. i. a szerzeteseknek előléptetések (promotiones), hogy ezek bizonyos rend szerint történjenek. Erre küldöttség neveztetett a fő-apát által, TT. Már Bonifác, Jarotta György, Jankó Felix és Reznvi Brunó, kiknek elnökül a káptalan a bakonybéli apátot kívánta. A küldöttség elvül a tanítást vette föl, melly első hivatal a szerzetben s határozá, hogy tanító minden szerzetes legyen (tanítói hivatallal párosítatott a predikálás is): hogy csak azok lehessenek capitularisok, kik 10 esztendeig tanítottak . . . . . A mit talán leginkább óhajtánk, a sz. mártoni építés folytatásáról vagy elhalsztásáról, nem jött szóba, hihetőleg a főapát közbenjött főfájása miatt 24-dikén elbucsuzánk egymástól . . . .

26. Bakonybélnek látogatói voltak Egyedi Gr. Festetics Sándor nejével, 2 fi és két leány-gyermekeivel, B. Jeffoan Mária guvernanttal és Bosnyák Imre nevelővel Silberknoll vezérlete mellett. Szép család! a gróf szép ismeretekkel bir; a grófné nyájas és vig; a gyermekek, kivált a leányok elég elmések.

30. Pestre indulás Fidel prof. társaságában Fejérváron át, hol az apát meglátogatá Pendl és Farkas kánonokokat. Pesten szállás a Nádorban. A Magy. Tud. Társaság nagy gyűlése kezdődött szept. 1-én, tartott 11-dikig, mely napon tartatott a közgyűlés. A tárgyak közönségesek voltak. Jelcsb volt a nagyszótár miként leendő folytatásáról földott

kérdés. De a nagy jutalom (200 arany) fölött történt czivakodások utálatosak voltak. Bajza Versei és Nagy Károly Arithmetikája között volt a választás; Bajzát az ellenfél (Döbrentei és Kállay) lemocskolá. Bajza emberei szerényebbek valának és megosztatni kívánák a kettő között a jutalmat, s ez lett volna legigazságosabb, egyik munka sem lévén oly kitünőleg remek, oly nagy jutalomra. De győzött Nagy Károly, kiknek emberei mind tisztán neki szavazák a jutalmat; Bajzának tisztán egy sem. E gyűlésben Guzmics Iszidor Oedipusza (a király) nyomtatásra elfogadtatott, ivenként 4 arannyal jutalmazandónak ítéltetett; rendelteték, hogy ezzel kezdje meg a Társaság a hellen classzikusok fordítását; mivel pedig ez egyen kívül eddig több nem ajánltatott, nyomtatása akkorra halasztatik, ha majd több fog beadatni. E gyűlésben választaték meg a benedictinusok közül Czuczor Gergely rendes (a historiai osztályhoz), Bresztyenszky Adalbert level(ez)ő tagnak. — Az apát itt rendelt uj kocsit, mely 440 pforintban volt kialakudva; cserélt régi ezüst kanalakon ujakat és vett 12 pár pagfong kést, villát, stb.

12. Esztergomba, Csabán, lanyha eső közben, reggelizés a köz ebédelőben. Itt egy hosszú kaputos zömök úr kérdezé: honnan? Pestről — kezdődnek az iskolák! Igen s uraságod? — Atyaságod Komáromba? — Nem, Esztergomba? — s Atyaságtok ott tanítanak? — Nem, mi bakonybéliek vagyunk. — Ismertem az apátot — Úgy-e! az már régen meghalt 1824-ben.¹ — Én őt utób látám. — Az a tihanyi lehetett, Horvát Pál, ki 1831-ben halt el. — Ezzel az apát kiment, hogy lássa ha készen-e a kocsis, s inas által hivatá ki Fidelt. Ez mondá a kocsiban, hogy értésére adá a zömök úrnak, kivel beszélt légyen s a zömök úr nem szólt többet. Ebédre már Esztergomban valánk.

13. Esztergomban megnézve reggent a rotunda, csinos, remek építés.

14. Komáromban megnézve a vár, ennek földfeletti s alatti szögei; kóstolva a katona-kenyér. Vezetőnk Pöschl Károly kapitány megmutatá saját szállását, mely három szobából s katona butorból állott. Kőrmendi Chrysolog, Sopronban az apát diáktársa, mint egy 250 fontos ember, ha másnap is maradnék, kedvemért kész lett volna a műszinben jönni velem, melyben most Kormósy² társasága működött, bátor Chrysolog már 16 esztendeje, hogy műszinben nem volt. De mi haza sieténk. — 15-kén reggent a szigetet járánk meg, derék mulatságos hely; itt látók az arany-mosást.

Uj rendelkezés. A presbyterek egyik megmaradtak. Tanulók: Berger Hyppolit, Vincze Paulin,³ Zeller Raymund, Taxner Veremund, Penner Román, Heyder Victor, Hyros Bernard.

24. Conventi ülés, mellyben előadva jövendő jövedelmei és költségei az apátságnek; ezek azokat fölülmulják; oka ennek a kajári szüret telyes elmaradása, mellyből eddig a korcsmára többet 1000 forint tiszta jövedelemnél hozott; a makk és kukoricza nem különben telyes hiánya.

¹ Taucher Ágoston dr.

² Guzmics nehezen olvasható írásában a név olvashatatlan.

³ A legidősebb ember, a ki ezen időből még most is él.

E hónapban pallóztatott ki négyszögű párkánnyal az apát két szobája.

13. Megjelentek Hunkár mint elnök, Kopácsi fő-bíró, Molnár eskütt a nemesi fizetés kulcsának kidolgozására rendelt uradalmi birtok összeírását teendőök és az új urbért a nép előtt fölolvassandók. — Az olvasás közben egy paraszt felsóhajtott: Már csak hát magyarul olvasnak! A közelálló jegyző és oskolamester mondá neki: Hisz' magyarul olvas-sák! Erre a paraszt viszonzá: Én egy szót sem értek.¹ Itt vallott a fő-bíró előtt ügyvédet az apát. Az ügyvéd Mersich, kinek rendes esztendei fizetése 80 pforint.

28. Itt látszik megszűnni akarni a három esztendei nyomasztó szárazság. Annyi hó esett ez és következendő 3 napon, a mennyi három esztendő alatt nem esett. Utána két három napig fagy; majd lassú olvadás úgy, hogy a sok hó telyesen elolvadt minden áradás nélkül. Örölkhet már mind két kerekére a molnár.

November. Kerti munka; a konyhakert elkülönözve az angol kerttől; nagy két csoport fa ültetés a csatorna beloldalán. Számos fa hozatik: Oszlopról, Keszthelyről, Zirczről, Sz.-Mártonból, Kajárról s a Gerenceze partjáról vagy az erdőből. Ültetve cserépekbe gesztenye is.

A Sz.-Mártonban létező s most Czinár Maurus titoknok és történet-író által rendbehozott bakonybéli könyvtár kivonata megküldetett.

Győrből a püspöki kertésztől hozott nyolcz darab cseresnye és oltott magos oltvány. — A második hó is leesett, elolvadt lassankint. E kétizbeli hó és a közben hullott esőzések megindíták a forrásokat, megtöltötték a kutakat, melyek már mind kiapadtak úgy, hogy a falubeliek részint a különben kevés vizű Borostyánból, részint a kolostorból voltak kénytelenek vízzel ellátni magokat. Most már a deszkametsző is dolgozik.

A második hó alatt lerogyott a majorbeli pajta teteje közepett.

December. A kerti munka folyton foly, minthogy a hó elolvadván elég kedvezők az idők. Őt új ut készült, többnyire a csatorna körül és a szigeten, napszámosok által.

20. Befejeztetett a kerti munka ez idére s még is őszi napok foly-nak kevés faggyal; többnyire borult az ég.

E hónap legnevezetesebb a rablások miatt. Már augusztusban kiraboltatott az ölbei administrator Polgár László sz. Bened-rendü pap. Ezután majd itt majd ott történtek rablások Vas, Soprony, Győr, Komárom, Veszprém és Szala várnegyében. A főrablók: Milfáit, Sobri, Pap Andor, Mogor. Sokáig nem leheté nyomukba akadni. E f. 15-dikén kiraboltatott Hunkár úr Szolaggyórott. Nyomozásukra küldve pandurság, katonaság és parasztság. Végre Milfáit különös esetben saját pajtsái egyikének puskája által lábán sebet kapott; mint beteg ágyban fogatott el. Vallá, hogy Pap Andor, ki vele volt, 40 emberrel rabol. Minden mozgásban van. Milfáit Komárom vármegyében fogatott el, de minthogy

¹ Ha az utóbbi részeknél Guzmicsnak is nyakatekert magyarságát olvas-suk, a szegény paraszt felsóhajtása meglehetősen érthető.

ott rögtöni bírálát (Standrecht) nincsen, Veszprémbe hozatott. Utközben több orgazdát vallott, kik nem különben elfogattak.

Ez esztendőben is több helytt dühöngött a cholera. Bakonybélben is több szenvedett benne, de a plébános, Vaszari Egyed, követvén pontosan Dr. Cseresnyés rendeleteit, majd egyik megmenté őket . . .

1837. Január. Meglehető téli idő.

29. Az apát prof. Fidellel Kőszegre indult, Gyarmaton, Szanyon és Ivánon át, hogy ott unokáját Guzmics Pált, vépi tisztartót Stuna Lizával összeeskütsesse. Az esküvés 31-dikén történt a pleb. templomban. A fiatal nő szép műveltségű, jelesen a hangászatban nyilvános remekeket ada. Atyja szabó mester, kinek műhelyében 12—20 legény folyvást dolgozik. Egy leánytestvére van. Kőszegről Vépen, Dömölkön és Pápán át haza. Soprony és Vas vármegyék telvék hóval, holott Veszprémben majd egészen fekete a föld.

Febr. 2. Purificatio, egész nap ködös és felhős. 3-diktől kemény hideg folyvást.

24. Mátyás, kemény fagy s utána folyvást. Az utak Bakonyságban alig járhatók. A kajáriak elkülönzést kérnek. A főapátságához utasítanak.

Marcz. A hideg lassankint gyengül, de a gyengébb fagyok reggelként tartanak. — Pap Andor társaival nem kerül kézhez; ugy Sobriról is bizonytalanok a hírek. Prágában, Szala vármegyében kettő a rájok gyujtott pajtában agyon lőtte enmagát; de kik voltak légyen, nem tudatik; ugy Tolnában is egy agyon lőtte magát üldözés között. Szalában Zsidó nevezetű fölakasztatott egy társával; ugyanis még előbb Veszprémben Mogor és Király nevezetűek. A kerti munka kezdődik. A pajta pedig, mellynek az octoberi nagy hó alatt ledült födele, készűl.

26. Husvét, rettenetes szélvész és hóföregteg. A szanyi pléb. Szerdahelyi Győrre lévén husvét hétfői prédikációval meghíva, Gyarmattól Sz.-Kutig haladott, tovább nem mehetett s vissza kelle fordulnia.

Ápr. 2. Fejérvasárnap ismét hóval. A birka még folyvást akolban teng. Az egész hónap hideg széllel vagy esővel járt, de olykor melegcske is volt s mindannyiszor . . . dörgés. A fák nehezen zöldeltek ki a hónap végével; a cser vajudik folyvást. A kert búján tenyészik; az almafák éjszaki sorai szépen virágoztak; déli sorai igen gyéren, kivévén azokat, mellyek a szigethez közel soron kívül állanak s fön az udvar falához közel. A szilvák ellenben igen gazdagon. — Több gyümölcs és rózsza, ugy akhatzia oltások történtek . . .

Májusz. E hónap első napjaiban volt Bakonybélben a fő-apát rendes látogatás végett. Elmondá az apátnak Jedlik Anian pozsonyi physicae prof. akadályait a pestegyetemi tanítói széknék elnyerhetésében, bátor mindenkinek, az egyetemi philos. karnak szinte mint a Helyt. Tanácsnak ítélete szerint hozzá a többi concurrens nem is hasonlítható. Lehet a dologban befolyással Czuczor Gerg. a magy. akademiánál levél-tárnoknak abeli bevádoltatása, hogy theatrumba és cassinóba jár, hogy

szerelmes népdalokat ír stb. (Czuczor hasonlíthatlanul a legjobb népdalnok eddig hazánkban.) — Kosút, országos levelező befogatott Budán.

E hónapban volt nálunk Kopácsi főbíró esküdtjével s főlesküdtete néhányat a bakonybéli lakosok közül annak bebizonyítására, hogy a bakonybeliek nem földmivelésből élnek.

5. Rettenetes szélvész esővel, mely 500 fánál többet döntött ki tövestől vagy tördelt le derékban. Sok kárt tón ez a gyümölcs fákban is, de nem itt, hol az almafák még nem éppen virágoztak ki.

30. Zirczen volt az apát Fidel prof.-ral a zirczi apát névnapján. Jelen volt B. Splényi tiszartója mint az árendába 8000 váltó forintban Martonoktól átvett pénzeskütő birtoknak igazgatója. Egész hónap szeles, esős és hűves.

Junius. Eleje esős. 5-dikén tiszta. A kerti avena elatior, mely megdőlt, 5-dikén kaszálatott le. Treiber győri clavier csináló igazgatója clavireinket és az orgona fujtatóját tapasztja. — 2-dikán kópölözés Ugodon. 1 f. pengő a köpül, 1 f. p. két ferdő.

4. Pap Andort az ugodi erdőben üldözte három pandur, a kapitány Stettner és két közlegény, lövést kapott futtában arczán és kezén s eltűnt a sűrűségben. Szüre, kalapja, srétes zacskója, puskaporos szarva behozatott; csak pisztolyával menekhetett ingben, gatyában. Itt helyben 8 pandur egyesült, s estent kimentek az üldözést folytatandók. A kapitány nálunk vacsorált. Bizonyítá, hogy még csak kettő van a bandából: Pap Andor és Istók (ez bakonybéli Másli István).

6. Apát és Fidél délután Ugodon át Pápára. A napokban meghalálozott Cons. Rába özvegyének, Vajda Margitnak látogatására; kit azonban a jó atyafiak már is Lepsénybe kénytettek menni, hogy velek veszekedjék. Egyetlen fija maradt. Ez nap nagy vadászat Pap Andor ellen, de sükertelenül.

9. Az apát Egyedet elküldé saját lovain és kocsiján a fő-directorért Lovász-Patonára. Estent megérkezett Petykó Eugen, pápai director az examenen jelen leendő.¹ — Az idő, 6-dikát kivéve, komor, hűves.

10. Reggeli 9 órára megérkezett a fő-director, nem Patonáról, hanem Kajárról, a hol hála. Tüstént examenhez ültünk, mely igen középszerűleg ütött ki. Másnapon a fő-director kedvéért figurális mise tartatott magyar-textussal, melyet az apát alkalmazott énekekre. Ez már a negyedik nyilvános productio volt, mióta Krausler mester által négy iskolás gyermek, két fi és két leány énekelni tanítatnak; a tenorra és bassóra két clericus volt alkalmazva; az orgona mellett három hegedű szolt. Délután a Borostyán fölött ének muzsikával, mozsarazás és ozsonna. — 12-dikén reggel a fő-director elutazott. — 10-diken komor; 11. tisztulás nagy meleggel; éjent kevés eső; 12. reggent fölszél által tisztulás. Délután prior, administrator a pápai directorral Czelibé, onnan Vépbe menendők.

13. Első savanyuvizivás és fürdés. A savanyvizet hat hétig kivá-

¹ A már említett tanárvizsgálatoknál megszokták kívánni, hogy valamely nyilvános intézet feje is jelen legyen. Béli legközelebb érte e czélra Pápát.

nom reggelenként inni mindennap, pénteket kivéve és szombatot; a ferdéssel minden héten háromszor élni. — Gyönyörű meleg nap.

14. Első tiszta reggel, de nyugatnak s kelet-éjszakra alanti köd 6 $\frac{1}{2}$ óráig, nagy hőség. — E napokban vétetett le a templom sanctuariuma fölötti rozszant fatorony, de vaskeresztje visszatétt. A ház földzete kifoltoztatott. A kertben óriási nagyságu káposzta palánta próbára elültetett, melyet Baumann chirurgos hozott.

19—20. Hosszantartó záporosó, árviz, melly hidakat rontott és a sziget sarkát megszakasztá.

21—22. Reggeli meleg, délutáni záporok. Az apát, Fidel, Egyed Szücsön ebéden, innen Schupfhagen veszpr. kanonokot magával hozá nagy zápor között; a kanonok, ki először járta ez utat, különféle jelenté csudálkozását, rettegéseit stb.

26—28. Pöschl Károly, Sándor-regementben kapitány osztályával Pap Andor zsvány üldözésére Komáromból küldve meglátogató az apátot mint régi tanítóját. László napjára megérkeztek Österreicher Pepi (Josepha) fiával s Gelázs pápai professzorral Pápáról; Dénes hittud. tanítója Pannonhalomról; Marton Pénzeskutról.

28—30. Guzmics Pali, Jósefnek fja, ifju nejével Bakonybélben. Grófja, Erdődy, gyapját 100 pforinton adta el (taval 125-ön), a főapátságét 70-en kérték és egy-egy aranyon, majd 70-en arany nélkül; most senki sem keresi, ugymond az administrator.

Julius 2. Az idő jun. 27 óta szép és meleg. Az uti biztos jött jelenteni, hogy a Gerencze utját a vármegye nevében holnap fogja csináltatni mint olytant, mellyen nagy a be s kijárás s mellyen a vármegye hordatja fáját, meszt stb. Tehát győzött végre a sok ösztönözés.

2. A szerzet fő administratora (gazdasági főügyelő) megjelent az ácsmesterrel, ki a tornyot megvizsgálván; azt még több esztendőre szolgálhatónak mondá, csak a lehullott bádognálakat kell kiujítani. — A takarodás hatalmasan megyen. Sok a széna. Hála a sok esőért Istennek!

13. Margit napja. Özvegy tanácsnok Rábáné, szül. Vajda Margit, bold. eml. Vajda Samu tihanyi apát unokája, férje halála után itt ül névnapját, elválhatatlan barátnéjával, özv. Vigyázóné asszonnyal, szül. Hering, kedvéért több vendéget meghivatott az apát. — Mennydörgés reggel és éjnt nagy zápor, áradás. Rábáné javaslata a borsót zölden megtartani télen át: hüvelyéből kiszedni és kenyérsütés után, táblákon sütő kemenczébe tenni, de egy nappal a sütés után.

17. Silberknoll, gyarmati pleb. és esperest a vanyolai plebánossal. — Az első beszélé a csornaiak után, hogy a szala-apáti apátságra, mellynek elrendelése a veszprémi püspökre, Kopácsy Jósefre bízott, kijelöltek volnának Guzmics, Breszcscsenszky Béla és Czinár Maurus. Elválík.

19. A bakonybéli clericusok examene a fő-apát és Czuczor (1. május) jelenlétükben.

21—22. Éjeli és nappali zápor; a vizek szerfölött áradtak; a pajta rétre vezető és a szekér-hidakat a víz lerontá. Margit szigetét előnté, csak a rózsza domb áll a vizen kívül; a faiskolából pedig (fél-sziget) csak a látúveg oszlopa.

25. Reggeltől más nap reggelig folyvást zápor, uj áradás. A barometrum e nagy eső alatt folyvást fölemelkedett.

28. Kassics, bécsi agent, Antoninnal, a fő-apát ceremoniarisával és a honi törvény rendkívöli tanítójával Pannonhalmon, Füredről. — Estent Pasburger győri gyógyszerháros Tinivel gyönyörű arczu és Ninával, a claviron remeklő leányaival s a nem különben derék hangszással Csacsckó ural, ki Győrött törvényt tanít.

29. Beimel nejjével Pestről. Uj rendelkezés az Egyh. Tár folytatásáról.¹ E hónap csendesesen és jó idővel végződött. A kertben és utakon folyvást tétetnek az igazítások.

Augustus 2. Az apát saját költségén a száraz gerencei hid mellékeit kitémette és kövecseztette; a kertmelléki fákat a víztől óvatta. — A hónap szépen köszönt be. — Egyed plébános átvevé a ház gondjait (provisor) Venantiustól, ki innen elkövándozik.

13. Ez napra volt határozott az uri szék; de a tolnai főispányi hivatalra gr. Eszterházy Károl, Pápának ideigleni ura e f. 18-dikán iktatván, a főbíró Kopácsi oda lévén a küldöttséghez nevezetve, elmaradt. — Az apát Fidel professzorral megindult atyafiait látogatni Vépben és Iványban. Visszajövet Egyeden ebédelt gr. Festetics Sándornál, az igen szép izlésű, takarékos életmódu családnál. A gróf megmutogató kertjét, mely tömve a legjelesb gyümölcs-oltványokkal, különösen szilva és szeder uj növékkel ez selyem, az pálinka tenyésztésre; megmutató czukorgyárát, mellyben krumpliból készül a folyó czukor és pálinka főző intézetét. — Ez iden a gypaju leszállított áron kelt, 25 pforint veszte séggel a tavalihoz képest. A gróf taval 110 pfton, ez idén 80-on; gr. Erdődy Sándor taval 125-ön, most 100-on, Sz. Márton taval 96-on, most részét 65, részét 60-on adta; de a tihanyi külön adatik. — Kajári jobbágyok fölmentést kívántak a tavaszi tizedétől, rosszul alkalmazva az uj urbéri törvényt magokra. Tekintve tavali szükségüket borban és gabonában, egy dülő kukoriczától elengedtetik ez idére a tized.

Uj főapáti személyrendelet. Bbéli prior Szkalka Candidus Kőszegről, plébános és házügyviselő Vaszari Egyed, a többi marad. Wilibáld az eddigi prior czelli plébánosnak, Venánt kőszegi professornak nevezettek.

III. évi philosoph tanulók 1837/38-ban: Leitgeb Sebestyén, Martisovich Theodor, Kapisztyák Lucián, Szavad Fausztin.

2—20. Az apát Pesten a magy. akad. gyűlésén. Itt egy nagy, ma már divatküvöli smaragd keresztet eladott 200 pforinton, helyette vett egy dalmatin (rubinnal vetekedő) helyes keresztet 250 pengőforintot, de árába számlaltaték egy arany kereszt. Ezen felül, minthogy két ametiszt gyűrűje volt, ennek kisebbikét topázzal cseréli föl, megtartván s a követ ezekkel kerítetvén a gyémántokat; végre cserélt egy n. 2 arany lánczon egy n. 3 arany lánczot. Mind itt, mind amott fölfizetve vala-

¹ Zoltvány eml. munkájában erről nem szól s Guzmics sem részletezi az egyezés mikéntjét. Talán a Tárba szánt egyházkormányzati dolgozat s Szepessy bibliafordításának bírálata folytán keletkezett polemiaszerű támadás, mely miatt a Tár olvasói is csökkentek, volt oka, hogy uj »rendelkezésre« kellett a kiadónak s szerkesztőnek jutni.

micskét. Vett prof. Fidelnek sokféle hű szolgálatainak jutalmául egy n. 2 arany pyxist 44 pfton. Itt vett ugyan ekkor az ebédlő számára két nagy kétágu plattirt gyertyatartót és egyéb aprólékot a ház szükségére. — Innen 15-dikén Komáromba ment, hova a főispány beiktatására volt Veszprém vármegyétől többekkel küldve. Szónoka e küldöttségnek Ruszek veszpr. kanonok volt. — Innen haza jöven megtartá az apátság nyolczszázados ünnepét sept. 24-dikén¹ . . .

28. Vármegyei tiszti választás Veszprémben. Első alispánynak (Rohonyi lemondása után) választott fölkialtással Kocsi Horvát; másodiknak Kopácsi szavazat által; vetélkedője Kún volt. Főbírónak a cseszneki járásban választott szótöbbséggel Ányos Farkas, vetélkedője volt Ányos Istv., testvér atyák gyermekei.

E hónap közepe táján tartatott uriszék az vitás földek visszaváltatása iránt. A földek visszaválthatóknak ítéltettek, de becsú utján. — A hónap nedves volt és hűves.

October. E hónap első napjaiban alma és szilvaszedés. Szilváért ide Soprony vármegyéből is járnak ezidén. Almafáinknak csak fele gyümölcsözött, még is alig találunk helyet az almának; de dinnyéink, paradicsomalmánk és paprikánk érettségre nem jöhettek. Első derünk octob. 1-ső napján volt; kün már september végén tapasztaltatott.

3. Convent ülés, mellyben fölolvastattak a szerzet statutumai.

5. Veni Sancte és tudományos ülés, mellyben az itt tanuló növényképapságnak hozattak szabályok.

6. Iskolakezdet.

15. Zirczi apát, prior és földmérő, Müller, vendégek.

17. Zirczi földmérő, ki az áradás magasságát mérte ki a kerti partokon, töltés-csinálási javulatának következtetésében. —

Ányos Farkas kerületi fő-bíró, Bolla eskütt és uradalmi ügyvéd az irtási becsüre.¹ De a helység a maga részéről nem szerze becsüket, az uradalmi részről rendelteteket pedig be nem eresztéssel fenyegetvén, visszatartóztatta. E hatalmaskodás ellen rendeltetett, hogy jövő kisgyűlésen erőhatalom (brachium) kérettség, mellyel együtt jöjjenek a vidéki becsülők. — E napokban készültek el az alsó árnyékszéki, életes kamarai, folyosót záró ajtók és a templom ajtaja és ablakai, mellyekért átalán föltéve 388 forint egyedül az asztalosi munkákért — melly somma minthogy nagynak látszott az apát előtt különösen a templom és folyosó ajtaira és templom ablakrámaira és tokaira nézve, mellyek — a három ajtó ugyan 100, az ablakoknak egyike 25 váltó forintra voltak téve: Müller földmérő által megbecsültette, ki is az ajtókat ugyan 70, egy egy ablakot pedig 18 forintra becsült. — Ez azért jegyeztetett itt föl, hogy tanúságul szolgáljon, miként szükséges mesteremberekkel előre kialkudni minden munkát.

Novemb., deczemb. A kajári épületek megvizsgáltatván, azoknak födeleik töbnyire rosszaknak találtattak; de legrosszabbnak a papház födele, tüstént kijavítatni rendelteték.

¹ Ennek emlékét különös írásba foglalta Briedl Fidel. Eredetileg a béli könyvtárban volt, most a pannonhalminak kéziratárában.

A pápai molnár, ki eddig 920 pforintot fizetett, rimánkodék árendája tágitásáért. Elengedettett 100 pf. Ugyan ez az eset adta magát elé az árpási malomra nézve, melly különféleg hibás, de kijavítani nem tanácsos, míg a Rába szabályozása meg nem történik. Megengedettett, hogy a molnár árendáját gabonában adhassa.

Bakonybélben Herber Mátyás hitelezőinek eleget tenni nem tudván, mindene árverés alá bocsátatott. Házát az uradalom tartá meg, az itt tenyésztetni kezdett birkák miatt.

Az idő e két hónapban változékony: majd téli hideg, majd őszi lanyházat; igen kevés hó; kemény hideg december végével.

1838. jan. és febr. kemény hidegek, tömérdek havazások, járhatatlan utak.

Febr. 24-dikén kezdett engedni s egy része elolvadni a hónap. De márczius elején uj hó esett, reá felhős napok, tiszta éjek faggyal. Márcz. 13-dikán az éji fagyra tiszta reggeli ég s derült nap gyenge déli szelővel. . . . A vármegye a bakonybéliek hatalmaskodása ellen rendelé, hogy a fő-bíró dorgálja meg őket és jelentse ki, hogy ha jövőben olyasmit merészlendenek, erőhatalom és kemény büntetés fog ellenük rendeltetni. — Brestenszky Béla és Gátser Leo a fő-apát által nevezett, a fölség által megerősített, az tihanyi, ez dömlői apátokká lettenek.

Márczius szeles és fagyos hónap. Középe táján négy nap meleg szelekkel, melyek a tömérdek havat fölolvasták. Esztergomi és pesti veszedelem! Pestnek segélyt az egész ausztriai birodalom vetélkedve rendelt. — Sztankovics győri püspökké neveztetik; Wurda Károly és Gr. Zichi Domokos kanonokokká.

April. Szép idők éjeli faggyal. — 4-dik előtti estent cons. Rábáné és Vigyázóné Páparól; Briedl Ján. Pestról, Szabó Chrysostom zirczi prior és Román vendégek. Pásztori költemény színészi idomban adatott a clerus által. 4-dikén több vendégek előtt ismételtetett a pásztori költemény előadása. — A malomhoz kerék és benső fal készített s az egész malom kiújítatott. — 22. Szenteltetett be Kopácsi veszpr. püsp. által Pannonhalmon tihanyi apátnak Bresztyenszky Béla, dömlőkinék Gácser Leo. A vendégek száma, kivált Győrből, a kétszázat fölülhaladta. — Változván az ispányság, miután Majer Jós. volt ispány Kis-Démet bérelte ki, majorosnak Magasházy neveztetett, ki ápr. 1-től folytatja uj hivatalát. — Zirczről küldött vörösfenyők a kertbe ültetve pótlékul a kiveszettek helyett; az erdőben pedig ugyan vörösfenyű mag vettetett. Kajárról 12 gyümölcs oltvány, zirczi bábostól 8 hozatott; kajszai boroczkot pedig a kertész oltott több szilvafába a szilvásban és kalvil almát, a mahaleb nevű fába pedig honi cseresnyéből oltott.

Május. Megnyervén a főapáti conventtól az engedelmet oskola-építésre s a főapáti pénztárhozi folyamodást segítségért, ha a bakonybéli nem győzné: az építéshez fogtunk Herberháznál. — Urbéri pörünk a nép előljáróinak kívánatára a Helyt. Tanácshoz küldetett a vármegye

¹ Az apátság a XVIII. sz. eleji falutelepítéskor engedte át a lakosoknak az irtásokat, a mely utóbb terhessé válván hosszas perlekedésre vezetett.

által; ott, Reményi meghalálózván, most Rehorovszky Mikl. lett a szerzet agense, kinek is a pör mozdítása ajánlatott. — A főapát, administrator Spilák Reg. javaslatára négy már megugratott kanczát rendelt Kajárra alapul az ott tenyésztendő méneshez. Ez annál kívánatosb, hogy ott a szarvas marha gyakran nyavalyog és vész.

Junius meleg esőkkel nyílt meg s folytatja a kezdetit egy két tiszta nap között egy egy futó eső, néha köd, de ártatlan, majd déli majd nyugati gyenge szelekkel; sok és jó széna. Az árpási istáló készül. A tavaszkor rossznak mutatkozott rozsok fölveszik magokat. 15. és 16. megyei választmány a falusi iskolák iránt, mellyben az apát is részt vón. — Előtte tartatott 11-ikén examen a fődirector előtt; másnapon Akliban, az apát Villax Ferd. által igen csinosan és szép izléssel kiépített puszta csarnokban ebéd, Ferdinand távollétében.

Julius 18. Examen a hellen és latin class. litteraturából a fő apát jelenlétében. — E hónap igen változékony, de a gazdának kedvező és kertészeknek.

Augusztus. Szavad Fausztin, mint keményfejű s idomtalan magaviseletű kivetkőztetett. 28., 29. káptalan Pannonhalmon, hova csak az apátok és előljárók hivatalosok. 31. Magy. T. Akadémia ülései kezdődnek Pesten. — A káptalan 28-dikán kezdődött és végződött is . . . Egy tudományos folyóirat megindítása javallatott, de felőle semmi nem határozatott . . . E hónap igen változékony, többnyire szeles és száraz idővel járt. Az apát e f. 31-dikén Pestre utazott a tud. társaság gyűlésére.

Szeptember 1—12. Az apát Pesten létekor megjárja a helytartótanács urbéri választmánya embereit a bakonybéli irtásföldek visszavált-hatása ügyében. Itt világlult föl előtte a botlás oka; t. i. a bbéli nép folyamodására a helytartótanács rögtön kíváná magához a pört, azt vélvén, hogy az már a sedrián is átesett. A vármegye igen is gyorsan engedelmeskedett és a pört sedrialis ítélet nélkül rögtön felküldé; de a nép folyamodása oklevelét feledé vele küldeni. Uj leírás által ez is fölérkezett s az első alispán elég jó volt azt ismét rögtön fölküldeni. Ekkor elévé a választmány a pört, de mert sedrialis ítélet hiányát találá, ismét visszautasítá a megyéhez. Így tehát a szegény pör ennyi viszontagsága után a sedrialis ítéletre váraozik! Ily csavargó a pör útja! — Alma, szilva tömérdek nálunk, de kün kevés.

26. Conventi ülés. Fölvastattak az augusztusi káptalan rendeletei és a fiatal papság különös szabályai, mellyek között uj az, hogy a clericusok vasárnap és ünnepeken egy egy egyházi beszédet szavaljanak el az oratoriumban lelki épület és szónoki gyakorlat végett. — Rendeltetett, hogy a belső cselédség bor helyett pénzbeli fizetésjavítást nyerjen, hónaponként 2 váltó frt. határozatott. — Rendeltetett, hogy a baromfi tartás a kismajorba tétessék át. Végre üvegház lévén építendő, hogy ez az apátságannak annál kevésbbé essék terhére, a kőmives és ács munkákon kívül minden egyéb költséget az apát saját pénztárából — tudományos dolgozatainak jövedelméből ajánla fizetni.¹ Tervet az üvegházhoz Hutter pápai kertész készít.

¹ Guzmics az asztalos számláját fizette ki, a mely 140 v. forintról szól.

Uj főapáti személy rendelet. A presbyterek marasztaltatnak helyükön és hivatalaikban. A tanulók: Vincze Victorin, Szalkay Lukács, Kruesz Chrysostom, Somogyi István, Hollósy Jusztinian.

Szeptember hónap átalán igen jó; melegebb volt a canicularis hónapoknál, azért a szőlő is, bátor későn fakadt s a hüves agusztusban épen nem gyarapult, derekasan megérett.

30. A magister chirurgiae, Tersánczky József, sümegi szülött, megérkezett iskolai és gyakorlati tanuleveleivel együtt, mellyek őt ajánlják, valamint egész külseje is. Szállása az uj majorban az első szobában; kosztja a konventi asztalnál; fizetése 120 pengő forint addig mig nőtlen marad.

Octóber 1—14. hasonló időjárás a szeptemberihez.

11. Schedel Ferencz, orvos dr., a tud. társaság titoknokja Briedl Jánossal vendég szombat délig. Ide zirczi lovak hozták az apát kegyességéből; innen a bakonybéli apát lovai vitték Pápán, Győrön át Pannonhalomig. Különös részvétellel olvasgatá a vallási és egyházi dolgozatait az apátnak, mellyek ki nem adathattak, u. m. az Egyházi Kormányról írt értekezést és a Szepessy bibliája recenzióját;² mindkettőből kiiradni kívánt magának néhány tüzetet. Kétségeit közlé az apáttal, ki azokat széleszteni iparkodott.

8—11. Kajári szüret. Az uradalmi szőlőkben csak 16 akó termett, mellyből 2 akó pezsgőnek, 7 akó ürmösnek tétetett. A pezsgőt csinálni tavall kezdé Vaszari Egyed provisor és pleb. Bezerédi Mihály pápai uradalmi praefectus közlése után Limberger módja szerint. A próba jól sikerült, előszer kajári, azután tényei 1834-diki termésből, ez utolsó közel 20 üveget repesztett.

E hónapban hozatott Kajárra négy kancza az ölbői ménesből alapul Kajáron kezdendő méneshez. A négy kancza az árpási legelőről megszökött.

Az eladott bakonybéli almából 130 for. váltóban jött be.

14. Eső és hó széllel. Első fűtés.

22—30. Tihanyi ut az uj apát látogatására. 28. Sztankovics győri püspök beiktatása. 30. Kajáron, a kasznár conventiója megjavítatik, iskola és papház kiigazítatni rendeltetik. Az ölbői ménesből négy kancza küldetett Árpásra lótenyésztés végett. Az idő kedvező. Kajári bortized 114 akó. A tényeiből átengedett 50.

November 5—10. Iványi és salamonfai ut Egyveddel. Az utolsó helyen az apát unokája vétetett föl számtartónak. Kies vidék. Kajárról Bélbe anyabirkák hajtattak a visszahajtott ürük helyett.

Menet a gyarmati esperestnél ebédelt az apát; az neki a Teremtés nagyszerű hangászi munkát adá át a bakonybéli hangászi iskola számára gyakorlás és betanulás végett. Visszajövet a sárvári rozzant vár megtekintése. Az idő tűrhető. — Nép láz a legelő miatt; mellyet megrótt a főbíró, Ányos Farkas. Az előljárátság első alispányhoz folyamodott. Ezt közlé az alispány az apáttal; ez annak fölvilágosítást küldte. —

² E két czikk sok kellemetlenségre, félreértésre adott okot úgy, hogy Guzmics már a theologiai irodalom művelésének is bucsut akart mondani, mert már orthodoxiáját is kétségbe kezdték vonni. Részletesen foglalkozik ezzel a kérdéssel Zoltvány eml. művében 311. s köv. ll.

18. A pert fölvette a vármegyei urbéri ítélő szék; az urszéki ítéletet megerősíté. Ennek következtében az apát írt Méreynek, mint helytartótanácsi urbéri választmány elnökéhez és Andráshoz, mint ugyanott referenshez, sürgetőleg az eddig késedelmezett pert. — Sok egér és vakond.

Deczember 1—21. Kajárott marhadög az uraság gulyájában; elveszett tizenegy darab: a Fejérvárott vett 4 ökör hozta át a vést, mellyek közül mégis csak egy s ez előszer döglött meg; a nép menten maradt. — Az iskolaház kiigazítatott.

11. Fő-bíró és Hunkár táblab. a vármegye határozata következtében iskola-végzésre kiküldve. Mindent jól találtak; rendelték az apát kérelmére, hogy a tanítói díj a helység közjvedelméből fizetessék és hogy a gyermekek ne hurczoljanak fát az iskola-fűtésre; az apátság négy ölnyi rőzsét rendelt, mellyet a helység tartozzék vágni és behordatni. — Az időjárás száraz, tiszta, hideg.

1839. Hasonló januarius kevés hóval. E hónapban neveztetett ki Kopácsi Jós. veszpr. püsp., a nádor kedves embere, primásnak; de ő a méltóságot elfogadni vonakszik, hanemha bizonyos kívánatait teljesítendő a fölség. Kopácsi nagy tanultságu, hallgatásu, okos léptü férfit, Pálffy Fidel lemondta cancellári hivataláról s így talán szünendnek a zaklatások és zajgások.

Az üvegházhoz szükséges tölgyfa rendeltetett a gerencséri erdőből.

Febr. 5. Farsangi ebédet adott az apát, mellyen jelen voltak a zircei apát, Villax Ferd. zircei prior, Szabó Chrysost., rátóti prépost Frankl Márton; gyarmati pl. Silberknoll Jós. és teszéri Markovics János esperesek, Mentler ur nejével és Majernével, szücsi és koppányi plebánosok, két professor Pápáról, Elek és Demeter stb. Ebéd után lotteria játék, kijátszása 40 tánczvigalmi bilétnék Komáromban építendő munka-házra; melly czélra a főispánné, Gr. Nádasdy Leopoldné, sz. B. Forray Julia különféle drága szereket kívánt kijátszani; e végre küldözé nagy számban a billeteket országszerte. A bakonybéli apátnak 50-t küldé, a zirczinek 100-at, ki nem különben kijátszatta nagy részét. Egy-egy билетért váltás 2 forint váltóban. — Ezt követé Haydn remek művének, a Teremtés első részének hangászi előadása, mellyben Silberknoll igazgatása alatt a bakonybéli iskola hangolt, n. m. Krausler, az iskola mestere, Violinon, Tercsányszky József orv. doctor tenorista, Herber Lizi soprán, Bertalan Juli segéd sopránó, Bertalan Vincze altista, Magasházy Ián. segéd-tanító basso, Magasházy Pisti segéd-altista; hegedűkkel a pápai iskola-mester Hajdn egy társával és két tanítványával; a violcellon maga Silberknoll. Segité a violin secundot Szalka Candida, a convent priorja.

Marcz. 21-dikén mutatkozott az első tavaszi nap, de az utak olly rosszakká lettek az olvadás, havazás és éjeli fagyok miatt, hogy jární szekérral alig leheté. — József vásár alkalmával vonatott haza Pestről a convent hintaja, mely 850 váltó forintban került. Az idő változékony, több izbeli havazás, eső, szelek és fagyok. — 29. Nagy péntek virradóra nagy eső, utána meleg; de más napon hideg szél. 31. Husvét virradóra derék fagy tiszta nappal, fölszéllel. Nagy csöt., szombat est és husvét napján az apát tartá az ünnepélyt.

April egész 14-dikig fagy és havazás. 12. a szántást és a kerti munkát elkezdjük, de másnap virradtára hó lepi a fagyos földet; a 14-diki éjfélt utáni új holdtól váránk jobbat, annál inkább, hogy 13-dik délután derék fölszél egészen tisztára hozá az eget s estend ragyogtak a csillagok és ime 14-dikén ismét új óra virradánk, mely most is mikor ezt írom, reggeli 9 órakor derekasan esik. A sok hónap híre mindenünnen érkezik. Jaj a szegény birkás gazdáknak! — Talán 16. nyílt meg a tavaszi reggeli fagy, de gyönyörű tiszta nap. 17. virradóra semmi fagy, derült idő, déli szél; 18. csendes meleg eső. — 20-dikán elhagytuk a fűtést; mindjárt utána hideg fölszél több napon át, de a kerti és mezei munka folyt. — 21-ben megérkezett a diétára szólító regális; egyetlen pont a katona állítás azon 28 ezer helyett, kik csak 10 esztendőre állítottak 1830-ban. Az apát fejszédelgése miatt magát, a nádorhoz folyamodván, az országgyűléstől fölmentetni kérte; föl is mentetett a következő leírás erejénél fogva: »Reverende ac Honorabile Domine! E reflexione remonstrati status valetudinarii petitam a personali ad imminentia regni comitia comparatione veniam hisce largiendo, idipsum Praetitulatae Dominationi Vestrae erga remonstrationem dd. 5. m. et a. c. rescribendum duxi. — Cui in reliquo constantem valetudinem precor et valeo addictus Iosephus Palatinus m. p. Alcsuth 15-ta Maii 1839.«

Május hónapban kezdünk az üvegház-építéshez. Május eleje szeles és esős, közepe tiszta és meleg; vége hasonló elejéhez. — 1-sején tartott Veszprémben az országgyűlési követválasztás. Az apát csak 2-dikára ment be a primásnál tenni tiszteletét, kinél az napon ebédelt. — Máj. 31. Az apát Pannonhalmon a fő-apát kiváratára. Az napon míg az apát haza, a fő-apát országgyűlésre ment Posonyba. Kopácsy máj. 28-dik napján primási székébe beigtattott.

Junius. Egész 8-dikig hasonló időjárás az előbbihez; de 8-dika, tehát Medard napja igen kellemesen virradt reánk. A kaszálás ez napon kezdődött. A fölség, V. Ferd. 10. Györré várátván s hihető levén, hogy Pannonhalmot is megtekintendi, az apát a fő-apát megbízásából e verseket készíté:

Magnus Magnorum tangis vestigia Princeps!
 Pannoniae triplex dum petis Alme! iugum,
 Qui primus posuit, qui lapsam restituit rem,¹
 Hic vitam, regnum sevit uterque Tibi.
 O Haeres regni! Custos pietatis avitae!
 Fer Dignante pius numine sceptrum diu.
 Qui colis aeterno fultus diademate Divos,
 Protege, quod divum constituere manus!

Azonban a fölség ez uttal nem látogatta meg a sz. hegyet s így az idvezlet acták közé tétetett.

E hónapban tartott Bakonybélben a kívánt küldöttségi ülés Kováts táblab. elnöklete alatt a legelő elkülönzés ügyében, hahogy egyeségre birathatnának a zsellérek. Sükeretlen volt minden kísértés.

¹ Szent István, I. Ferencz.

Böcsük is rendeltettek, kik az irtásföldeket megbecsülnék; de ezt a küldöttség mellőzte.

Az egész hónap száraz, kevés esővel és 3—4 napi hideg széllel.

Julius kezdete hideg szél; majd forró meleg. A széna takarodás legjobban történt meg; de a kert szomjas. Kajárott, valamint sok más helytt, a jég sok kárt tett. Bakonybélben a meszes buza tiszta, a méz nélküli üszögös; a rozs szemét megfojtá a hőség. A hernyó kevés gyümölcsöt hagyott meg.

6—11. Atyafi látogatás Fidellel Iványban és Salamonfán. A sopronvármegyeiek jó termést várnak; de már a vasiak középszerűt. — Az országgyűlés akadóz, különösen Rádai Pestmegyei választott, de a kormány által eltiltott követ miatt.

Az egész hónap száraz minden eső nélkül, a föl és alszelek, sokszor dühöngve amazok, folyvást válták egymást, de felhőt csak egyszer hoztak, fájdalom, ekkor is szárazokat. Minden aszni indul. Az aratás még is itt Bbélben meglehető; de sarju alig lesz.

Aug. 2-dikán délután eső fölszéllel, eleje és vége csendes, közepe zápor; de rövid volt s aztán csillagos éj.

3. Reggel az ég lassanként beborult és fölszél lengedezett . . .

Eddig, e napig vezette boldogult Guzmics Isidor apát jegyzetét, írta utóbb ide Szkaika Kandid. Ugyanő jegyezte föl szept. 1-hez: Elvégre minekutána (Guzmics) a commendatio animae és a Miserere psalmust csendesen meghallgatta volna, érthetőleg mondá: Domine Jesu Christe miserere mei, in manus tuas commendo spiritum meum, jobb oldalára fordult ön erejéből és kiadá nagy lelkét délután 1 $\frac{1}{2}$ órakor.

Közli: SÖRÖS PONGRÁCZ.

ADATOK MIKES KELEMENRŐL.

I. Országgyűlési végzés Mikes Kelemen számkivetéséről.

Sub generali universorum Statuum et Ordinum trium nationum principatus Transilvaniae dieta ad diem 1-um Januarii 1717 in regia liberaque civitate Cibiniensi celebrata, die 25-to ejusdem mensis et anni comparente regio gubernio in praedictorum confluxu Statuum in rebelles transilvanos Rákóczi asseclas promulgata per secretarium gubernalem sententia.

Quandoquidem *Clemens Mikes de Zágou*, Joannes Cserei de Ajta, Michael Kálnoki de Csernáton, Joannes Joó de Thorda, Joannes Pápay, Michael Hajdu alias Dósa de Makfalva, Andreas Csáki de Déva ante aliquot annos perduellionis caput Rákócziium, aliosque pacis publicae turbatores consocios, non tantum nefarie secuti sunt, sed et contemptis ex innata pietate Austriaca per patentes publicatis amnistialibus ipsiusque ultima re rebellibus indubiae transactionis Szatmáriensis clausulis, in eadem infidelitate contumaciter et obstinate perseverant, repetitis vicibus oblatam